

6. Мельничук І. М., Онтологія інноваційно-технологічних процесів у вищій школі. / І. М. Мельничук. // Педагогіка вищої та середньої школи. Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського. – 2013. – Вип. 37. С. 463 – 467.
7. Дівінська Н.І. Інтерактивні технології навчання у формуванні іншомовної компетентності студентів мистецьких ВНЗ. / Н.І. Дівінська, Вища освіта України №2, 2012 р. С. 62 - 66.
8. Нові форми медіаосвітньої діяльності : [підрозд. 6.6 до кол. монографії] / Г. В. Онкович // Оптимізація циклу соціально-гуманітарних дисциплін у вищій освіті України в контексті євроінтеграції : [кол.] монографія за заг. ред. Г. В. Онкович ; НАПН України, Ін-т вищ. освіти. – Київ, 2014. С. 286–290.

УДК 316.42/.43:378.147.011.32(043.2)

ШТИХ І.І.
Мукачівський державний університет

СОЦІАЛЬНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ЧИННИК СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ФАХІВЦЯ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ

Активізація інтересу до соціального інтелекту як перспективного та актуального напрямку досліджень закономірним чином пов'язана з розвитком сучасного суспільства, розширенням сфери міжнародного співробітництва, появою новітніх технологій зв'язку та обміну інформацією, зростанням кількості особистих та професійних контактів поміж фахівцями різних країн. Необхідність швидкого налагоджування стосунків із партнерами та колегами, з урахуванням культурних, національних, релігійних та комунікативних особливостей співрозмовника, ефективної вибудови діалогічного спілкування, усвідомлення власних комунікативних стратегій та їх вплив на оточуючих, необхідність змінювати та адаптувати свій комунікативний стиль до потреб співрозмовника – це далеко не повний перелік завдань, що постають нині перед фахівцями всіх професійних груп[1;2].

Поняття «соціального інтелекту» було введено до наукової термінології у 1920 році Е. Торндайком, який пов'язував його зі здатністю людини розуміти й управляти іншими людьми, залучатися до адаптивної соціальної поведінки. Різні аспекти даної проблеми висвітлені у працях багатьох психологів: Л. Терстоуна, Ф. Вернона, Р. Торндайка, М. Гендрікса, Дж. Гілфорда та М. О'Саллівана, Г. Гарднера, Н. Кантор та Дж. Кіглстрома, Г. Айзенка, Р. Стернберга, Д. Големана, К. Альбрехта, М.І. Бобневої, Ю.М. Ємельянова, Н.Ф. Каліної, Н.О. Кудрявцевої, В.М. Куніциної, К.О. Абульханової-Славської, Д.В. Люсіної, О.І. Савенкова, Д.В. Ушакова, О.В. Луньової, І.Ф. Баширова, та інших [3;4]. Перелічені автори, маючи свій погляд на природу та розвиток соціального інтелекту, одноставні в тому, що соціальний інтелект – це специфічна здатність, що забезпечує успішну взаємодію людини з іншими людьми, вміння розуміти та прогнозувати соціальну поведінку. Формування цієї здатності є одним з актуальніших завдань підготовки фахівців професій типу «людина-людина».

Розгляд соціального інтелекту в якості чинника становлення особистості, а саме особистості фахівця соціономічних професій, можливий через вивчення

його структурних компонентів. Складові соціального інтелекту зазвичай поділяють на три групи: когнітивні, емоційні та поведінкові. Засадничими для розвитку соціального інтелекту більшість дослідників вважають такі когнітивні здібності як здатність до рефлексії, пам'ять, соціальну сенситивність, креативність (гнучкість мислення), соціальні знання (так звані «м'які навички» – soft skills)[3].

До групи емоційних компонентів відносять сприйняття й розуміння емоцій та почуттів інших людей, емпатійність та уважність, соціальну експресію, здатність до емоційної саморегуляції та вміння впливати на інших. До поведінкових або комунікативно-поведінкових характеристик соціального інтелекту відносять: практичні соціальні вміння та навички, легкість та відкритість у спілкуванні, контактність, розуміння інших людей, вміння донести свою думку до оточуючих, переконливість, здатність до ефективної взаємодії та кооперації, комунікативні та мовленнєві здібності; вміння застосовувати свої соціальні знання (soft skills); розрізнення невербальних проявів та міміки; усвідомлення свого впливу на оточуючих та вміння свідомо його використовувати, вирішення проблем у ситуаціях спілкування, здатність уникати конфліктів та легко знаходити спільну мову з різними людьми.

Серед чинників, які детермінують розвиток соціального інтелекту, розрізняють внутрішні та зовнішні. До внутрішніх чинників відносять такі характеристики – вік, стать, нейродинамічні властивості нервової системи, темперамент, а також, особливості емоційно-вольової сфери, здібності та задатки. Також, до внутрішніх чинників слід віднести особистісні характеристики: характер, самооцінку, мотивацію, спрямованість, досвід та світогляд. До зовнішніх чинників відносять соціоекономічний статус, культурне середовище, виховання та освіту, батьківське ставлення (прийняття чи зневага), дію стресових факторів, наявність порушень розвитку чи травматичного досвіду.

Особистість неможливо розглядати без її стійких індивідуально-типологічних властивостей – здібностей. Соціальний інтелект є незмінною складовою когнітивних, соціально-перцептивних, спеціальних, соціальних здібностей і входить до так званої «соціальної обдарованості» особистості. Це специфічне когнітивне утворення, яке забезпечує ефективність соціальної активності особистості, це особлива форма організації її ментального досвіду у сфері соціальної взаємодії. В основі формування соціального інтелекту знаходиться процес інтеріоризації культурного досвіду [5].

Отже, становлення особистості соціального працівника відбувається в процесі його професійної діяльності у тісній взаємодії з іншими людьми через уміння правильно сприймати та інтерпретувати їх поведінку, прагнення, мотиви та цілі, прогнозувати та скеровувати їх дії. Соціальний інтелект власне і є когнітивною основою комунікативної компетентності особистості, тому його можна також визначити як професійно значиму, системну характеристику фахівців, діяльність яких відбувається у професійному середовищі «людина-людина»; таку характеристику, яка закладається психогенетично, розвиток якої

ніколи не припиняється, допоки людина реалізує себе в професії і в соціумі загалом.

Література

1. Власова О.І. Психологія соціальних здібностей: структура, динаміка, чинники розвитку: Монографія / О.І.Власова. – К.: «Київський університет», 2005. – 308с.
2. Швалб Ю.М. Система професійної підготовки соціальних працівників : концептуальні підстави розробки / Ю.М. Швалб. – Вища школа, 2010. – № 5-6 – С.31–36.
3. Иванова И. Основные направления исследований социального интеллекта в отечественной науке и зарубежом / И.Иванова // Сборник научных трудов СевКавГТУ. Серия «Гуманитарные науки». – Ставрополь : СевКавГТУ, 2006. –№ 3. – С. 32 – 33.
4. Ковальова О.А. Проблема визначення поняття «соціальний інтелект» у психологічній науці. / О.А.Ковальова // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2015. – №10(41). – С.10 – 14.
5. Савенков А.И. Эмоциональный и социальный интеллект как предикторы жизненного успеха / А.И. Савенков // Вестник практической психологии образования. Методологический семинар. – 2006. – № 1 (6). – С. 30–38.

УДК 37.011.3-053.6:331.548(043.2)

ШТИХ І.І., БАГАЙ М.І.
Мукачівський державний університет

ПРОФЕСІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ СТАРШОКЛАСНИКІВ В ПЕРСОНОГЕНЕТИЧНОМУ КОНТЕКСТІ

Проблема професійного самовизначення учнівської молоді посідає важливе місце у педагогічній та віковій психології, оскільки стосується вирішального моменту у життєвому становленні особистості. Особливої актуальності вона набуває у ранньому юнацькому віці. У зв'язку з цим, центральним і досить складним завданням сучасної школи є формування в учнівської молоді здатності до свідомого та самостійного вибору професії і подальшого оволодіння нею. Вирішення цього завдання багато в чому залежить від активної позиції самих учнів, від усвідомленості себе суб'єктом власного життя, прагнення до особистісної самореалізації, вміння виважено і самостійно приймати відповідальні рішення. Тому вивчення професійного самовизначення старшокласників може відкрити нові шляхи його оптимізації.

Спрямованість визначає життєву позицію людини, складає найважливішу сторону особистості, визначає її соціальну і моральну цінність. Вона є стрижневою психологічною особливістю, оскільки структурує всі інші властивості і прояви, детермінує їх зміст, систему відносин людини зі світом. Спрямованість характеризує не діяльність, не одиничні акти поведінки, а суб'єкта з боку його різноманітних прагнень [1].

Професійна спрямованість є важливим компонентом розвинутої особистості. Поняття професійної спрямованості включає сформованість системи знань про сутність певної діяльності і професії, високий розвиток особистісних якостей і умінь, що забезпечують трудову активність у складних невизначених ситуаціях. У зв'язку з цим основу нашого дослідження



МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>